

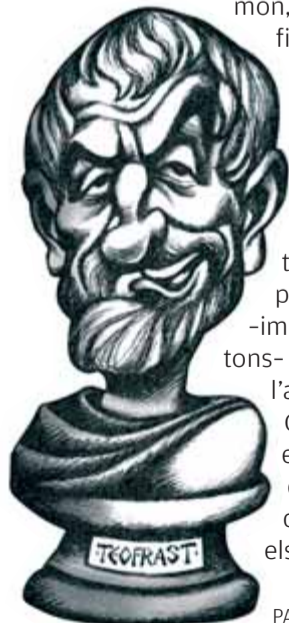
Reportatge | Text: David Castillo

Allau de novetats sobre els clàssics

LA MATRIU DE LA SAVIESA

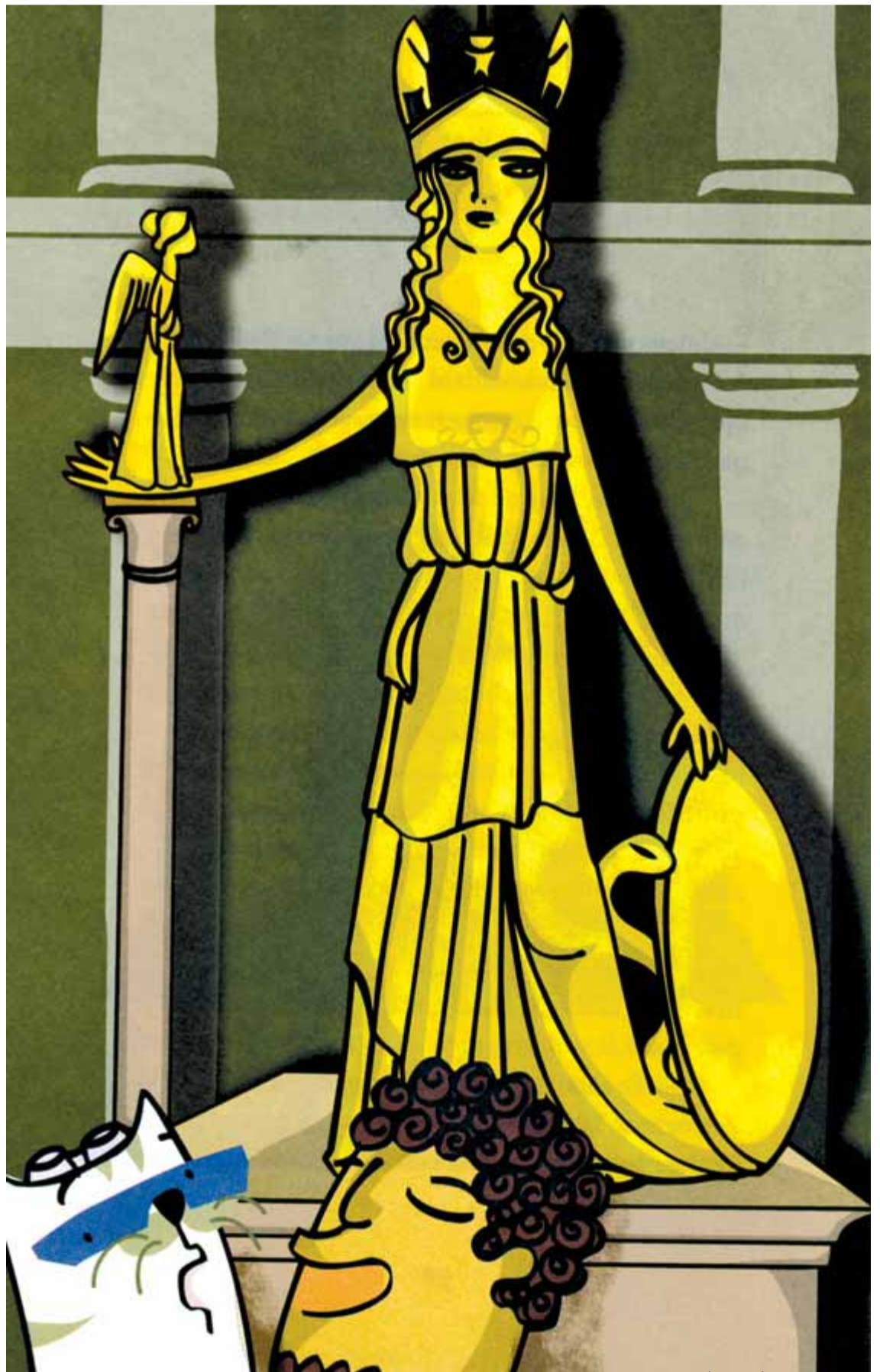
Una autèntica allau de novetats relacionades amb la cultura hel·lenística ens ha arribat durant les últimes setmanes. Us en servim un tast

Fa unes setmanes, en una entrevista, el poeta i hel·lenista **Carles Miralles**, catedràtic de grec a la Universitat de Barcelona, s'interrogava sobre si la guerra és sempre la *Iliada*. També ens deia que no hi ha representació més nítida, més bèstia, del dolor que la tragèdia de **Sòfocles**. Girem la vista al món clàssic i ens trobem no només la base de la nostra història sinó la manera d'entendre el món, des de la filosofia fins a assumptes més prosaics, com l'esport. Diríem que amb la filosofia i la literatura gregues ja tindriem el nucli del saber. Totes les literatures posteriors podrien ser afegitons - importants, però afegitons - a una concepció de l'art que perdura. Quan agafem un diari esportiu o la secció d'esports d'un diari d'informació general, els titulars més exage-

JOAN VIZCARRA (OBRADOR)

PASSA A LA PÀGINA SEGÜENT

PURIFICACIÓN HERNÁNDEZ (EMPURIES)

Reportatge

VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

rats van plens de déus, herois i altres encarnacions. Des de les figures antropomòrfiques -i no omnipotents- dels déus, dividits en les corresponents passions i tot el seu aparell decoratiu.

No tot, però, eren figures heroiques, ni cants de **Píndar**, sinó que **Hesíode**, 700 anys abans de Jesucrist, es va separar de les aventures heroiques i va buscar dins el mite una explicació profunda de l'univers i de la realitat en què vivia. Intentava trobar una garantia estable de la justícia, l'equilibri angoixant entre la llei divina i la justícia humana. Centrant-se fortament en la vida quotidiana, Hesíode és tan a prop nostre com les epopeies homèriques, memòria històrica i mitològica d'una guerra, que no difereix gaire, pràcticament ni en l'emplaçament geogràfic, dels grans conflictes que assolien el món a l'actualitat.

La cultura grega és viva. I d'una manera egoista diríem que ens interessa mirar el passat perquè ens dóna les claus per interpretar la realitat, per saber quin pot ser el camí correcte en l'equitat, la justícia, la pau i els grans valors. A *El naixement de la filosofia* (Edicions de 1984), **Giorgio Colli** ens diu que per als grecs el coneixement era el valor màxim de la seva vida: "El savi grec era l'home capaç d'il·lu-

La cultura grega és viva i ens dóna les claus de l'actualitat

minar les zones fosques de la consciència, manifestar i descobrir allò velat o amagat, però, també, igualment capaç de preveure el futur". Les arrels del pensament, la literatura i l'art grec són els fonaments de la cultura occidental. Només amb la lectura de **Plató** ja podríem prescindir de tot, de tones de filosofia presumiblement moderna que han quedat perilloses en pocs anys. Colli, al capítol *La follia és la font de la saviesa*, escriu: "Plató anomena filosofia, amor per la saviesa, la seva recerca, la seva activitat educativa, lligada a una expressió escrita, a la forma literària del diàleg... Savi és aquell que fa llum en l'obs-

curitat, que desfà els nusos, que manifesta el que es desconegut, que precisa el que és incert". Després de distingir que hi ha quatre menes de follia, la profètica, la misteriosa, la poètica i l'eròtica, afirma que "la follia és la matriu de la saviesa".

No hauria d'estranyar, doncs, que el món grec sigui tan present a les nostres llibreries, a la nostra vida quotidiana. No ens podem permetre el luxe de prescindir-ne, de la mateixa manera que no hem de poder viure sense la poesia o les arts plàstiques. Un poeta o un filòsof grec o llatí sempre són més eficaços, tenen més *prestacions* que un llibre d'autoajuda o d'entreteniment. Per aquest motiu, estem d'enhorabona: durant els darrers mesos ens han arribat una allau de novetats vinculades al món grec, des de l'esdeveniment que ha comportat la selecció de 50 títols de la col·lecció *Bernat Metge* als quioscos, a un preu més que raonable, fins a l'aparició de nous volums de la Fundació Bernat Metge com *Introducció a la Ilíada. Homer entre la història i la llegenda*, un complet assaig de l'erudit **Jaume Pòrtulas**, en què se'n planteja des de la lectura actual de la *Ilíada* fins a la canonització d'**Homer** en els temps postmoderns: "Les diferents maneres de procedir a l'hora de fer una construcció històrica, deliberada i progressiva d'un canó". En aquest fascinant assaig, Pòrtulas situa alguns dels apartats del volum en la llegenda homèrica o, fins i tot, en les excavacions arqueològiques de **Carl Blegen**, de la Universitat de Cincinnati, una revisió de la tasca realitzada a Troia per **Heinrich Schliemann** i continuada per **Wilhelm Dörpfeld**, tot destinat a treure l'entre-

llat del que realment havia succeït a partir de les descobertes arqueològiques dels últims dos segles. És a dir, la simetria o asimetria entre els cants dels poetes i la realitat històrica, si no és que la ficció dels poetes no acaba sent més fidedigna que la mateixa realitat. En qualsevol cas, Pòrtulas ens ofereix elements per poder valorar, amb un criteri contrastat, el gran mosaic d'aquesta epopeia, rescatada tantes vegades per l'imaginari popular, fins i tot pel cinema, amb la versió recent de la *Ilíada*, amb un convincent **Brad Pitt** en el paper d'Aquil·les. El llibre de Pòrtulas és un luxe superior al del film nord-americà.

La lectura la podríem complementar amb dues eines ja bàsiques de la interpretació moderna de la cultura hel·lenística. D'una banda, Destino publica *Història dels grecs*, del reputat i controvertit periodista italià **Indro Mon-**

SVETLIN (VICENS VIVES)

tanelli: "En aquest llibre els poetes i els filòsofs compten més que els legisladors i els caps militars: el solc deixat per **Sòcrates** i **Sòfocles** em sembla més profund que el que van deixar **Temístocles** i **Epaminondes**". Estem absolutament d'acord amb l'amena lectura de Montanelli, que podríem traslladar sense problemes als artistes i pensadors actuals, en comparació amb els polítics i militars que omplen les pàgines i les portades dels diaris. I per elimi-

nar qualsevol mena de dubte, per comprendre i modelar les emocions, la imaginació i l'intel·lecte a través de personatges, indrets, herois, déus, semidéus, ètnies, tribus i criatures que apareixen dins del vast mosaic dels llibres que remenen, us recomanem ferventment el *Diccionari de mitologia grega i romana* (Edicions de

1984), de **Pierre Grimal**, una eina bàsica de consulta obligatòria, que es pot llegir com una inacabable novel·la desvertebrada per un gran cuiner de la cultura clàssica.

En relació amb els anteriors, Jaume Pòrtulas signa el pròleg de *Los héroes griegos* (Atalanta), un assaig de gran profunditat de **Karl Kerényi**, que ha sigut un dels grans teòrics de la mitologia i de la cultura clàssica. Amic de **Jung** i de **Thomas Mann**, Kerényi explora els relats mítics, que tal com asse-

nyala Pòrtulas "constitueixen l'aspecte potser més il·lustre del gloriós llegat grec". És de primera divisió, així mateix, *El universo de los griegos* (Acantilado), d'**Oddone Longo**. De l'antropologia a la història de la ciència, de la història econòmica a la sociologia o la literatura, el venecià Longo traça una fastuosa mandala, que és una aproximació emocionant del món grec, sempre a partir de la cita d'**Aristòtil**: "La meticulositat excessiva és pròpia dels homes mesquins".

També cal esmentar dues propostes més didàctiques de cara als més joves. La primera és *Mites grecs* (Vicens Vives), de **Maria Angelidou**, amb adaptació de **Miguel Tristán** i unes impactants il·lustracions de **Svetlin**. Angelidou ens ofereix una introducció a l'univers de la mitologia a través de catorze mites grecs, des de l'amenitat i la senzillesa. És el típic llibre que regales als teus fills i l'acabes devorant a estones perdudes. Per als més petits, una altra delícia: *La Mika a la Grècia clàssica* (Empúries), de **Francesc Miralles** amb il·lustracions de **Purificación Hernández**. La gata Mika és la primera crononauta de la història, una viatgera en el temps, que es desplaça a través d'un mecanisme fins a la Grècia dels primers Jocs Olímpics, es passeja per l'Acròpolis o assisteix a un banquet organitzat per **Pèricles**. Molt divertit. D'aquests dos llibres hem extret il·lustracions per a aquest reportatge. També amb il·lustracions (de **Joan Vizcarra**), el segell Obrador presenta *Caràcters*, de **Teofrast**, en versió bilingüe de **Josep Batalla**. Deixeble d'**Aristòtil**, Teofrast va ser director de l'acadèmia peripatètica. *Caràcters* és una obra breu que descriu trenta tipus humans, un catàleg irreplicable de vicis i virtuts.

Tancarem aquest resum de novetats amb unes joies provinents de diferents editorials independents i universitàries. El Gall editor presenta una versió de *Les fenícies*, d'**Eurípides**. Comptem també amb una edició de l'*Ètica* (Proteus), d'**Epicur**, amb una introducció i edició a cura de **Montserrat Jufresa**. Ètica coincideix amb l'assaig de **John M. Rist**, *Epicur* (URV), on reflexiona sobre un pensador fonamental bandejat pels autors cristians, antics i medievals, i re-

Per als grecs, el coneixement era el gran valor de la vida

descobert pels renaixentistes i enaltit pels ateu i els marxistes. L'epicureisme es troba en els orígens del pensament modern.

Sobre personatges controvertits no podem deixar d'esmentar **Julià l'Apòstata**, glossat en una cèlebre novel·la històrica per **Gore Vidal**, i de qui Adesiara presenta una versió bilingüe d'*El banquet dels cèsars*, a cura d'**Àngel Martín**. Els cristians encara no li han perdonat que durant el seu període com a emperador romà substituís el cristianisme dominant per un retorn al paganisme. Nebot de **Constantí**, va ser reconegut com a emperador a tot l'imperi l'any 361. La història veritable és que, com a emperador, va professar la llibertat de culte i va exercir la tolerància religiosa. La seva obra més popular és *El banquet dels cèsars*, divertida obra satírica en què conta la rebuda de Constantí a l'Olimp: "Amb motiu de les festes *Crònies*, dies de llibertat i disbauxa, **Ròmul** convida els déus i els cèsars a banquetejar plegats. En aquest peculiar simposi, els déus han de jutjar els mèrits dels grans homes d'Estat i escollir-ne el més il·lustre". **Vespasià**, **Juli Cèsar**, **Nerva**, **Trajà**, **Octavi**, **Domicià** i els altres hi participen. Qui guanyarà? Sorpresa, sorpresa.

Parlant d'emperadors i de modernitat, haurem d'esmentar l'edició bilingüe grec-català de les *Meditacions* (Llibres de l'Índex), de **Marc Aureli**, en versió de **Joan Alberich** i edició de **Joan Tello**. L'emperador romà, filòsof de l'escola estoica, té una vigència que ens aclapara i que va servir també com a part del guió argumental d'un altre èxit de Hollywood, *Gladiator*. Us deixarem amb un dels seus aforismes, que podeu utilitzar amb llibertat, fins i tot per a les adaptacions cinematogràfiques: "Els no deixaran de fer els mateixos errors. Encara que tu rebentis".*

PURIFICACIÓN HERNÁNDEZ (EMPÚRIES)